

در مقاله قبلی با عنوان «۳ دهه توفانی» نگاهی به زمینه‌های شکل‌گیری و پیروزی انقلاب اسلامی در ایران داشتیم اما علاوه بر آن ۳ دهه زیرسازی این بنیان مرصوص که جهان را متحول کرده است، بازخوانی آن یک ماه آخر تا پیروزی انقلاب اسلامی نیز می‌تواند گواهی باشد بر مقاومتی که مردم از خود نشان دادند تا این پیروزی به ثمر نبنشیند.

- ۲۳ دی ۱۳۵۷: تشکیل شورای انقلاب به دستور امام خمینی(ره)**

در قطعنامه پایانی راهپیمایی روز عاشورا اعلام شده بود هدف از نهضت، انقلاب اسلامی است. شاه بعد از آن در نطق تلویزیونی اعلام کرد: «مردم! صدای انقلاب شما را شنیدم» اما مهم‌ترین اقدام در این ایام شکل‌گیری شورای انقلاب بود. اعضای شورای انقلاب شامل آیات و حجج اسلام شهید مطهری، شهید بهشتی، موسوی‌اربابی، شهید باهنر، هاشمی‌رفسنجانی، سیدمحمود طالقانی، سیدعلی خامنه‌ای اُمقام معظم رهبری‌ا و ام‌محمد رضا مهدوی کنی و احمد صدر حاج‌سیدجوادی، مهندس مهدی بازرگان، دکتر یزدانه سجایی، مهندس مصطفی کتیرایی، سرلشکر محمدولی قرنی و سر‌رتیب علی‌اصغر مسعودی بودند که ریاست آن را شهید بهشتی بر عهده داشت. این شورا هماهنگی‌های تظاهرات، اقدامات پیش از انقلاب و همچنین طراحی همه ارکان و ساختارهای بعد از انقلاب را برنام‌ریزی می‌کرد. مدرسه رفاه که از سال‌ها قبل با مدیریت شهید بهشتی و شهید رجایی به عنوان پایگاهی برای تحصیل فرزندان خانواده‌های مذهبی بنا شده بود به عنوان مقر اصلی جلسات شورای انقلاب تعیین شد.

- ۲۶ دی ۱۳۵۷: شاه رفت**

پس از تشکیل شورای انقلاب و قطعی بودن انقلاب، ۲۶ دی‌ماه شاه از کشور فرار کرد، اگرچه دربار اعلام کرده بود این یک سفر کوتاه است اما بستن همه چمدان‌ها و وضعیت رفتن شاه نشان می‌داد این یک سفر موقت نخواهد بود. شاه خود نیز در فرودگاه تلویحا این مساله را تایید و اعلام کرد: «بن سفر بستگی به‌ه حالت من دارد و در حین حاضر دقیقاً نمی‌توانم زمان آن را تعیین کنم». رفتن شاه ۲ اثر مهم داشت؛ هم شادی و تقویت روحیه‌ای برای ملت انقلابی حاصل آورد و هم ارکان حکومت پهلوی را ناامید از ادامه حکومت کرد.

- ۲۹ دی ۱۳۵۷: اعلام اصول جمهوری اسلامی در راهپیمایی ملیونی مردم ایران**

اربعین حسینی بود. میلیون‌ها تهرانی در خیابان‌های مرکزی شهر و نیز صدها هزار شهرستانی در شهرهای بزرگ به انقلاب اسلامی ایران و آنچه امام خمینی(ره) از قلب اروپا به عنوان نقشه راه ترسیم کرده بود اعلام وفاداری کردند. روزنامه اطلاعات در تیتز بالای صفحه خود این راهپیمایی را رأی اعتماد به انقلاب اسلامی اعلام و در تیتز درشت‌تر خود زیر لوگو، «اعلام اصول جمهوری اسلامی» را درج کرد. مردم تهران در این راهپیمایی میلیون‌ها به خیابان ایزنهاور (آزادی) و میدان شاهپاد(آزادی) متنی می‌شد، نام این خیابان و میدان را همان روز به «آزادی» تغییر دادند و نیز این شعارها را برای نخستین بار ساخته شد: «استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی»، «نظام شاهنشاهی عملم هر فساد است، جمهوری اسلامی مظهر عدل و داد است»، «در طلوع آزادی، جای شهدا خالی»، روزنامه کیهان نیز در صفحه اول خود با تیتز درشت «تظلم‌ترین راهپیمایی مذهبی و سیاسی تاریخ» راهپیمایی اربعین را توصیف کرد و تیتز دوم خود را در زیر لوگو اینگونه آورد: «قطعنامه راهپیمایان: ما خواهان جمهوری آزاد اسلامی هستیم».

- ۳ بهمن ۱۳۵۷: انحلال شورای سلطنت**

پس از رفتن شاه از کشور، شورایی به جهت حفظ سلطنت

فیلمبردار فرانسوی که مقابل سینما کاپری هدف قرار گرفت خبر داد و کشته شدن یک خبرنگار خارجی دیگر را نیز تایید کرد. تظاهرات ظهر شروع شد و تا ساعت ۹ شب ادامه داشت. ظهر، تظاهرات گسترده دانشگاه تهران به میدان ۲۴ اسفند کشیده شد و به دنبال کشتار خونین در این میدان، تظاهرات خونین دیگری در میدان‌های فوزیه و ژاله و خیابان‌های کورش، فرح‌آباد، شهپاز و ایزنهاور صورت گرفت. تظاهرات به سمت ژاندارمری پایین میدان ۲۴ اسفند کشیده شد و نیروهای نظامی که در پشت بام این مرکز سنگر گرفته بودند رگبار را بر روی مردم گشودند و تعداد زیادی شهید و مجروح شدند.

- ۹ بهمن ۱۳۵۷: فرودگاه، برای ورود امام خمینی بازگشایی شد**

در پی حادثه خونین ۸ بهمن میدان ۲۴ اسفند، امام بیانیه تندى علیه حکومت پهلوی صادر و اعلام کردند در اسرع وقت به تهران خواهند آمد. دولت بختیار هم که فشار را سنگین دیده بود، دست از تعطیلی فرودگاه برداشت و فرودگاه ۹ بهمن بازگشایی شد و مردم آماده استقبال از امام شدند.

- ۱۱ بهمن ۱۳۵۷: آمادگی برای استقبال از اسام(ره) در خیابان‌های تهران**

«امام صبح فردا در تهران است» این تیتز روزنامه کیهان در ۱۱ بهمن ۱۳۵۷ بود. همه جا موجی از انتظار دیده می‌شود، روحانیانی که در مسجد دانشگاه تهران تحصن کرده‌اند به سخنرانی برای مردم و دانشجویان می‌پردازند. دانشجویان از گروه‌های مختلف مبارز مشغول طرح و برنامه‌ریزی هستند. شعار «وای به‌ه حالت بختیار اگر امام فردا نیاد» حالا جایگزین شعار «وای به روزی که مسلح شویم» شده است. اتباع کشورهای آمریکا، شوروی و ژاپن در حال خروجند و شهرها در انتظار دیدار فردی که از آبان ۲۴ تا بهمن ۵۷ در تبعید به سر برد و مبارزه خود را با پخش اعلامیه و نوار کاست در بین مردم ادامه داد. کمیته استقبال از امام خمینی(ره) که برای برنامه‌ریزی مراسم استقبال و حفظ جان امام خمینی(ره) تشکیل شده است تصمیم دارد با تشریفات خاصی از امام استقبال و خیابان‌ها را چراغانی کند، امام اما پیام داد‌اند: «هنر یک طلبام، تشریفات را کم کنید». مسؤول کمیته استسقبال «محمد بروجردی» است که چندده هزار نفر را از فرودگاه تا بهشت‌زهر(اس) مدیریت می‌کند تا امام سالم به بهشت‌زهر(اس) برسد. مسیر حرکت امام از فرودگاه تا بهشت‌زهر(اس) اعلام شده و قرار است امام خمینی(ره) در برابر دانشگاه و در بهشت‌زهر(اس) سخنرانی کنند.

- ۴ بهمن ۱۳۵۷: اشغال فرودگاه توسط ارتش** زمزمه‌هایی مبنی بر ورود امام به کشور وجود دارد؛ این خبر از سیمای دی‌ماه سال ۵۷، شادی و شغف فراوانی در میان مردم ایران به‌وجود آورده است. گفت‌وگو درباره مراجعت امام و کیفیت استقبال از ایشان، در میان مردم و اجتماعات کوچک و بزرگ، شور و هیجان غیرقابل وصفی ایجاد کرده است، جمعیت زیادی به سمت فرودگاه در حرکتند. ارتش که از بحرانی شدن وضعیت ترس دارد ۴ بهمن فرودگاه را به اشغال خود درمی‌آورد.
- ۵ بهمن ۱۳۵۷: دولت بختیار، ۳ روز فرودگاه‌های کشور را بست**

با اشغال ارتش زمزمه‌های جلوگیری از ورود امام در جامعه بیشتر و همین مساله باعث شد تجمعات خیابانی شدت بیشتری بگیرد و البته تجمعات به سمت میدان آزادی و فرودگاه مهرآباد بیشتر باشد. بالا رفتن این تب باعث شد بختیار دستور تعطیلی ۳ روزه فرودگاه‌ها را صادر کند؛ دستوری که بیش از آنکه التهاب را کم کند به انقلاب‌تری شدن فضا کمک کرد.

- ۷ بهمن ۱۳۵۷: تحسن روحانیان مبارز در دانشگاه تهران در اعتراض به بستن فرودگاه‌ها** هفتم بهمن‌ماه سال ۵۷ مصادف بود با سالروز رحلت پیامبر مکرم اسلام(ص) و شهادت امام حسن‌مجتبی(ع)؛ به همین مناسبت مردم با راهاندازی تظاهرات در سراسر کشور خواستار باز شدن فرودگاه مهرآباد برای ورود امام خمینی(ره) شدند. در امتداد این راهپیمایی و در اعتراض به جلوگیری دولت بختیار از ورود امام خمینی(ره) به کشور، حدود ۴۰ نفر از روحانیون مبارز و انقلابی، در مسجد دانشگاه تهران تحصن و شرط پایان این تحصن را بازگشت حضرت امام عنوان کردند. حضرات آیات سیدمحمد حسینی‌بهشتی، مرضی مطهری، عطاءالله اشرفی‌اصفهانی، سیدمحمود طالقانی، محمدجواد باهنر، سیدعلی خامنه‌ای، اکبر هاشمی‌رفسنجانی، محمد امامی‌کاشانی، محمد یزدی، علی مشکینی، محمد صدوقی و…از جمله متحصنان بودند. این تحصن مورد حمایت و استقبال شدید مردم و مراجع تقلید واقع شد. از طرف دیگر بختیار اعلام کرد برای ملاقات با آیت‌الله خمینی اگر لازم باشد به پاریس خواهد رفت. امام(ره) نیز در پاسخ، دولت بختیار را غیرقانونی دانستند و تأکید کردند: تا بختیار استعفا نکند، ملاقاتی در کار نیست.
- ۸ بهمن ۱۳۵۷: یکشنبه خونین تهران در دولت سوسیال – دموکرات!**

در دوران ۳۷ روزه (۱۶ دی ۲۳ تا بهمن ۵۷) دولت شاپور بختیار شمار زیادی از مردم، بویژه در بهمن‌ماه، به شهادت رسیدند. یکی از خونین‌ترین این تظاهرات‌ها ۸ بهمن ۵۷ در تهران رخ داد. روزنامه کیهان با چاپ تصاویری از کشتار مردم تهران با عنوان «لحظات شهادت و حماسه در تهران» خبر از شهادت دهها تن و مجروح شدن ۲۰۰ نفر داد. سسومین روز تظاهرات گسترده در تهران در صحنه خشونت کم‌نظیری مبدل شد. سربازان در چند نقطه با مردم درگیر شدند و به سوی آنان آتش گشودند. بحرانی‌ترین نقطه تهران میدان ۲۴ اسفند امیدان انقلاب و خیابان‌های اطراف آن تا دانشگاه تهران بود. طبق گزارش خبرنگاران کیهان، زده و خورده‌ها ۳۲ شهید و ۲۰۰ مجروح داشت. یک خبرنگار ایتالیایی هم در حوالت تهران هدف گلوله قرار گرفت. روزنامه اطلاعات هم از کشته شدن یک

آنچه در یک ماه منتهی به ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ در ایران رخ داد

روزشمار فجر انقلاب

- میکائیل دبنای

کرده و رعایت انضباط را برپای اصول به اهداف مقدس انقلاب و سامان یافتن امور کشور خواهند کرد. موفقیت شما و دولت موقت را در این مرحله حساس تاریخی از خداوند متعال مسألت می‌کنم». امام همچنین در فراخوانی عمومی مردم را به تأیید دولت موقت فرامی‌خوانند و با توجه به فرمایش امام مبنی بر راهپیمایی عمومی در تأیید دولت بازرگان، موج راهپیمایی مردم سراسر کشور را فرگرفت که با شعار «بازرگان بازرگان نخست‌وزیر اسام» همراه بود.

- ۱۹ بهمن ۱۳۵۷: بیعت همافران نیروی هوایی ارتش با حضرت امام خمینی(ره)**

صبح روز ۱۹ بهمن در تهران مردم از خیابان‌های نیروی هوایی، شهنار، فرح‌آباد، میدان خراسان، نارمک، بدر ثانی، نظام‌آباد و… به سوی میدان آزادی به راه افتادند و در حمایت از دولت بازرگان شعار سر دادند. در پایان این تظاهرات، قطعنامه‌ای از ۷ بند قرائت شد و مورد تأیید مردم قرار گرفت. بدین ترتیب مهندس بازرگان از مردم رأی اعتماد گرفت. اگرچه هابیز به تهران آمده است تا جلوی انقلاب ایران را بگیرد و نقشه کودتای نظامی از طریق ارتش را دارد اما شعارهای مردمی از جمله «ارتش تو یار ما باش»، «برادر ارتشی چرا برادر کشی»، و امثالهم چنددستگی شدیدی در ارتش به‌وجود آورده است که تعداد زیادی از ارتشی‌ها را به سمت امام و مردم متمایل کرده است. چند تن از فرماندهان ارتش نیز از پیش با انقلاب همراه شده‌اند و حتی در شوروی انقلاب نیز حضور دارند. در این میان اما پیمان همافران نیروی هوایی ارتش با امام خمینی نقطه عطفی در پیوند ارتش با انقلاب و خروج نیروهای ارتشی از فرمانبرداری تیمسارهای طرفدار شاه بود. جمعی از پرسنل نیروی هوایی با انجام رژه و خواندن سرود مقابل حضرت امام، با حرکت کلاسه اسلامی مردم ایران و رهبری نهضت اعلام همبستگی کردند.

- ۲۰ بهمن ۱۳۵۷: بر نامه‌های دولت موقت اعلام می‌شود** به نقل از امام در جامعه حرف‌های بسیاری منتشر می‌شود که بخشی از آن از سوی حکومت و برای انحراف در نهضت است و همین مساله باعث می‌شود امام در پیامی به ملت ایران تأکید کنند «سختگو ندارند» مهندس بازرگان، نخست‌وزیر منصوب امام خمینی، در یک سخنرانی در دانشگاه تهران رئیس برنامه‌های دولت خود را روشن کرد. قرار بود عصر آن روز بختیار در حضور مهندس بازرگان از سمت نخست‌وزیری استعفا کند اما این امر را به روز یکشنبه ۲۲ بهمن موکول کرد. بختیار می‌خواست آخرین شانس خود را برای حفظ قدرت، با استفاده از قدرت همه‌جانبه ارتش، امتحان کند. در این حال گروهی از طرفداران قتلون اساسی، شاه و دولت بختیار در ورزشگاه امجدیه تهران تجمع کردند.

تلویزیون سراسری اعلام کرد فیلم بازگشت امام خمینی(ره) ۹۱ شب پخش خواهد کرد. عوامل رژیم در ابتدای پخش این برنامه تظاهرات طرفداران شاه را که آن روز در امجدیه برگزار شده بود پخش کردند. در یادگان دوشان‌تپه، همافران به پخش این برنامه و آتش منفی نشان دادند. نیروهای گارد شاهنشاهی که در یادگان مستقر شده بودند، پس از استهزای مافوقان شاه توسط همافران و بویژه بعد از آنکه تلویزیون تصاویر مربوط به حضرت امام را پخش کرد و همافران مستقر در سالن نمایش پادگان همگی به شادی پرداخته و صلوات فرستادند، به سالن نمایش هجوم بردند و با انواع سلاح گرم همافران را به گلوله بستند. صدای تیراندازی‌های پیاپی از پادگان نیروی هوایی، مردم شرق تهران را سراسیمه به خیابان‌ها کشاند. مردم ابتدا تصور می‌کردند به مقر امام حمله شده است اما صدای شلیک گلوله‌ها از پادگان و گزارش تعداد اندکی که توانسته بودند از مهلکه بگریزند، مردم را متوجه پادگان نیروی هوایی کرد. طولی نکشید که صدای التلالمیکر و تماس‌های تلفنی خانه به خانه، مردم تهران را متوجه کلون درگیری، یعنی پادگان نیروی هوایی کرد. پادگان دوشان‌تپه پس از مدتی به محاصره مردم درآمد. گروهی می‌خواستند به کمک همافران بشتابند ولی گروه دیگر آن را خطرناک می‌دانستند. مردم تا صبح در خیابان‌های اطراف پادگان ماندند. امام در پیامی به ملت ایران، حمله لشکر گارد به نیروی هوایی را محکوم کردند. امام به ارتش اخطار کردند هرچه زودتر لشکر گارد به مقر خود بازگردد و الا تصمیم آخر را خواهند گرفت. امام اعلامیه‌های حکومت نظامی را خدعه و خلاف شرع دانستند و از مردم خواستند با حضور در خیابان‌ها توطئه حکومت نظامی را خنثی کنند.

- ۲۱ بهمن ۱۳۵۷: شکست حکومت نظامی توسط امام(ره)** آخرین تلاش‌های مزدبोخانه دولت بختیار برای ادامه سلطنت ۲۱ بهمن ماه با افزایش زمان حکومت نظامی صورت گرفت، فرماندار نظامی تهران در اعلامیه شماره ۴۰ خود، ساعات حکومت نظامی را از ساعت چهار و نیم بعدظهر تا ساعت ۵ صبح افزایش داد و اجتماع بیش از ۲ نفر در این مدت را ممنوع اعلام کرد اما امام خمینی(ره)، دستور لغو حکومت نظامی و حضور مردم در خیابان‌ها را صادر کرد. بیان امام مبنی بر لغو حکومت نظامی برای برخی نیروهای انقلاب غیرمنتظره بود و بعضی از آنها نیز از این مساله واهمه داشتند که حکومت بر روی مردم رگبار بگیرد، یکی از این افسراد آیت‌الله طالقانی بود. مرحوم مرتضایی‌فر- وزیر شعار- که خود در زمان تماس آیت‌الله طالقانی با امام خمینی(ره) در منزل آیت‌الله طالقانی حضور داشته و شاهد و شنونده مکالمه تلفنی آن دو بزرگوار بوده‌است، در مصاحبه‌ای تأکید کرده است: «ما روز ۲۱ بهمن ۵۷ در منزل آیت‌الله طالقانی نشسته بودیم، به ایشان گفتند: «امام(ره) پیام داده که مردم در خانه‌های خود نمانند، بیرون بریزند و به حکومت نمانه‌ای اهمیت ندهند». آقای طالقانی گفت: «امام مدت ۱۵ سال از ایران دور بوده‌اند و توجه ندارند درخیمان رژیم چه بی‌رحم هستند. اگر مردم بیرون بریزند، همه را قتل‌عام می‌کنند، بنابراین صلاح در آن است که در منازل و خانه‌ها بنشینیم،

